

gemeente
Barneveld

Raadsmemo Pilot Ondernemingsplannen Gelderse
Vallei (gemeente Barneveld en Ede)

Datum: 4 februari 2025

Onderwerp: Toelichting op de werkwijze Pilot Ondernemingsplannen

Ter attentie van: De Raad

Afzender: College van Burgemeester en Wethouders

Portefeuillehouder B. Wijnne

Mail behandelaar m.obbink@barneveld.nl

Samenvatting

Doel van de pilot ondernemingsplannen is ruimte te geven aan agrarische ondernemers die verder willen met hun bedrijf. Vereiste daarbij is dat de deelnemer aan de pilot in de gemeente Barneveld (en Ede) kan laten zien met welke ideeën en voorstellen een forse stikstofreductie behaald kan worden op de bestaande bedrijfsvoering en op welke wijze de ondernemer bijdraagt aan lokale gebiedsopgaven (natuurherstel, klimaat en water) met als gewenst effect een duurzaam toekomstperspectief voor de ondernemer en het gebied.

Doel

Informeren van de raad.

Inhoud memo

In het kader van de aanpak Piekbelasting heeft de toenmalige Minister voor Natuur en Stikstof het instrument 'ondernemingsplan' geïntroduceerd in haar Kamerbrief van 12 juni 2023 ([DGLGS / 27399214](#)).

Doel van het ondernemingsplan is ruimte te bieden aan agrarische ondernemers die verder willen met hun bedrijf. Vereiste daarbij is dat de ondernemer laat zien met welke ideeën en voorstellen een forse stikstofreductie behaald kan worden en op welke wijze een bijdrage geleverd wordt aan de verschillende lokale gebiedsopgaven (natuurherstel, klimaat en water) met als gewenst effect een duurzaam toekomstperspectief voor de ondernemer en het gebied.

Vanaf maart 2024 is het Rijk met twee pilots Ondernemingsplannen gestart. Eén pilot gebied in Brabant (De Peel, gemeente Venray en Nederweert) en één

in Gelderland (Gelderse Vallei, gemeente Barneveld en Ede). In de pilot staat een lerende aanpak met ondernemers en hun plannen centraal en werken de vier overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente) samen met als inzet :

1. De boer toekomstperspectief te bieden;
2. Een format ondernemingsplan te ontwikkelen (handelingsperspectief van en voor de boer);
3. Gebiedsgericht te kijken naar doelen/richtlijnen;
4. Te onderzoeken wat dit betekent voor de inzet van overheden (bij vergunningverlening en omgevingsplanwijzigingen).

De pilot Gelderse Vallei dient overheden en ondernemers inzicht te geven op welke wijze doelsturing gebiedsgericht ingezet kan worden voor agrarische ontwikkelingen en hoe dit mogelijk toegepast kan worden in toekomstig beleid. De resultaten en de evaluatie van de pilot is voorzien in de zomer 2025. Voor de gemeente Ede is dit tevens het moment van herziening van bestaand interimbeleid. De gemeente Barneveld zal de uitkomsten en de evaluatie betrekken bij de verdere uitwerking van het programma Waardevol Landelijk Gebied.

Werkwijze pilot-proces

In het kader van de pilot is eerst de samenwerking tussen de overheden opgezet en is gezamenlijk een methodiek rondom doelsturing op basis van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) uitgewerkt, zodat een adviescommissie de ondernemingsplannen integraal kan beoordelen. Met name het ontwikkelen van KPI's in samenhang met de gebiedsgerichte opgaven en het bepalen van de normen/streefwaarden is een behoorlijke zoektocht voor de gezamenlijke overheden.

Kort voor de zomer van 2024 is gestart met de werving van deelnemende bedrijven, ondernemers met toekomstplannen, waarmee de pilot samen doorlopen wordt. Bij de werving is gestreefd naar een mix van bedrijven, die representatief is voor beide gemeenten. Na de werving is met de ondernemers een intakegesprek gevoerd waarin de pilot is toegelicht en het plan of idee van de ondernemer kort is besproken. Vervolgens zijn de ondernemers samen met hun adviseurs aan de slag gegaan met het opstellen van een ondernemingsplan.

In de komende maanden worden de ondernemingsplannen voorgelegd aan de adviescommissie, die onafhankelijk, integraal en gebiedsgericht zal beoordelen of en onder welke voorwaarden het plan toekomstbestendig is. Daarbij hanteert de adviescommissie het door de gezamenlijke overheden opgestelde beoordelingskader met KPI's.

Vervolgens gaan de overheden via een zogenaamde 'maak-het-mogelijk-tafel' onderzoeken of en onder welke voorwaarden publiekrechtelijk medewerking kan worden verleend aan het plan, bijvoorbeeld in de vorm van vergunningen, omgevingsplanwijzigingen en/of subsidies. De uitkomst is een perspectiefbrief aan de ondernemer, waarin de overheden gezamenlijk het resultaat van het onderzoek meedelen. *Zie bijlage.*

Deelnemers pilot Gelderse Vallei

In totaal doen er 17 ondernemers mee aan de pilot in de Gelderse Vallei in de gemeente Ede en Barneveld. In de gemeente Ede gaat het om 11 deelnemers en

in Barneveld 6 deelnemers. Eén van de deelnemers is een collectief van 8 (melk)veehouders uit de Glind.

Eerste bevindingen

Uit de eerste gesprekken met Barneveldse ondernemers komt een grote variatie in plannen naar voren, waarbij dus ook de uitdagingen divers zijn. Enkele voorbeelden zijn de wens tot omschakeling of uitbreiding van bedrijfsvoering, meer staloppervlakte t.b.v. dierenwelzijn, toepassing van innovatieve technieken, mono-mestvergisting, wens tot extensivering waaruit een behoefte aan meer grond voortvloeit. Deze plannen leiden o.a. tot uitdagingen op het gebied van het onderbouwen en verminderen van emissies, fijnstof- en geurregels, het beschikbaar stellen van grond en het bieden van planologische ruimte voor andere activiteiten. Met de recente RvS uitspraak stikstof van 18 december 2024 (intern salderen met ongebruikte stikstofruimte) wordt het er niet gemakkelijker op.

De overheden gaan gezamenlijk onderzoeken hoe deze uitdagingen kunnen worden overwonnen indien de adviescommissie van oordeel is dat het plan toekomstbestendig is.

Bijlage Ondernemingsplanaanpak

de presentatie 'Ondernemingsplanaanpak | Een werkwijze voor veehouderijen in transitie', is toegelicht op 24 juni 2024 aan de deelnemers van de pilot in de Gelderse Vallei.

Vervolg

De raad wordt meegenomen in de uitkomsten van de pilot na de zomer van 2025.

Ondernemingsplanaanpak | *Een werkwijze voor veehouderijen in transitie*

19 juni 2024

Introductie

Achtergrond en tijdlijn

- Rapport van Remkes 'Wat wel kan: Uit de impasse en een aanzet voor perspectief' d.d. 5 oktober 2022
- Programma 'Uitvoering Aanpak Piekbelasting' draait op volle kracht sinds voorjaar 2023
- Beëindigingsregelingen sinds medio 2023 en een 'trappetje van Remkes' in ontwikkeling
- Het ondernemingsplan als beoogd instrument is voorgesteld voor stikstofreductie in Kamerbrief 'Voortgang aanpak piekbelasting' d.d. 12 juni 2023
- Kamerbrief d.d. 23 januari 2024: van 'verkenning' naar pilotfase

Inhoudelijke aanleiding

- Agrariërs hebben behoefte aan richting, kaders en perspectief
- Er zijn veel voorbeelden van veehouders (of collectieven) die een plan hebben gemaakt voor stikstofreductie, maar waarvoor vervolgens geen proces is om hier iets mee te doen
- De ondernemingsplanaanpak moet hierin gaan voorzien en stimuleren dat de sector weer in beweging komt
- Het initiatief bij de boer leggen om met een integraal en toekomstbestendig plan te komen, vooruitlopend op de uitkomsten van het gebiedsproces

Doelen

Waarom een ondernemingsplan opstellen?

1. Meer regie

- Agrariër die wil bijdragen aan stikstofreductie
- Bedenkt zelf de benodigde maatregelen
- "De boer aan het roer"

2. Meer begeleiding

- Ondersteuning door adviseur en zaakbegeleider
- Integrale behandeling en toetsing
- Waar mogelijk één-loket-gedachte

3. Meer perspectief

- Toetsing op 'toekomstbestendigheid'
- Impact op natuur, klimaat en water in beeld
- Geen volledige zekerheid, maar richting en perspectief

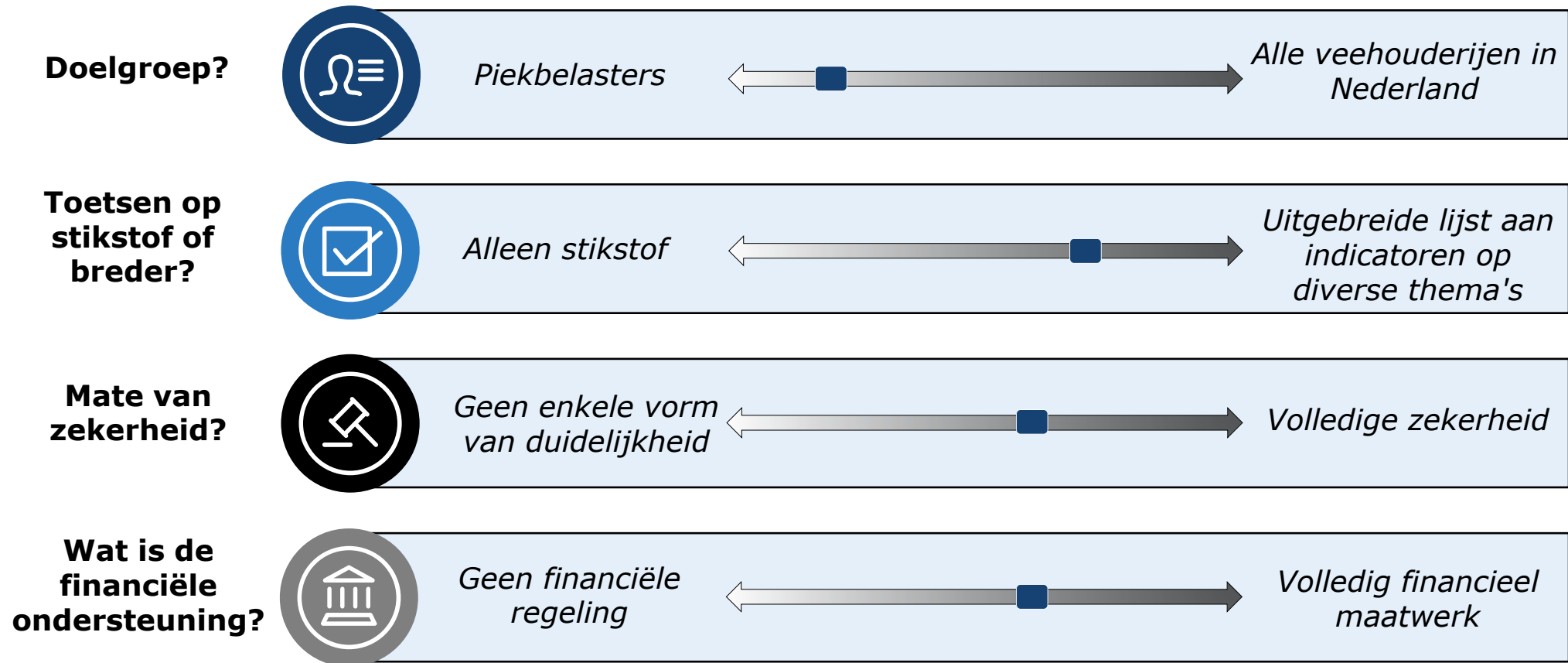

4. Meer financiële ondersteuning

- Na toetsing ook ondersteunen bij de uitvoering
- Aansluiting bij (des-)investeringsbehoefte
- Specifieke regelingen voor de doelgroep

Hoofdkeuzes

Ondernemingsplan “De boer aan het roer”

Een werkwijze voor veehouderijen in transitie

Agrariërs die een ondernemingsplan maken voor stikstofreductie krijgen hierbij begeleiding. De agrariër beschrijft de huidige situatie, de voorgenomen maatregelen voor stikstofreductie, de impact daarvan op natuur, water en klimaat en de financiële haalbaarheid. Na toetsing door een adviescommissie krijgt de agrariër ondersteuning in de uitvoering van het ondernemingsplan.

“Wat is mijn perspectief?”

Stikstofgevoelige natuur

Inhoud plan

- Huidige situatie
- Toekomstig bedrijfsmodel
- Stikstofreductie
- Impact op natuur, water & klimaat

Toetst op:

- Bijdrage aan doelstellingen
- Uitvoerbaarheid

Bij positief advies volgt commitment van overheden

Voordelen van derden

Monitoring

Financiële ondersteuning

Rijksoverheid

Provincies

Gemeente

Publiekrechtelijke medewerking

Provincies

Waterschap

Toekomstperspectief

De ondernemingsplanaanpak als werkwijze

Het werken met een ondernemingsplan past bij een aanpak waarbij de praktijk centraal gesteld wordt, perspectief geboden wordt en samenwerking in het netwerk geïntensiveerd wordt

**Durven
perspectief te
bieden**

Agrariërs die door willen gaan (en geen gebruik maken van Lbv of Lbv-plus) hebben behoefte aan perspectief. De ondernemingsplanaanpak zou een bijdrage kunnen leveren aan het bieden van dit perspectief.

**Praktijk
centraal
stellen**

De complexe problematiek zowel op macro niveau als op bedrijfsniveau vraagt om een aanpak aansluitend op de praktijk. Daarbij is het van belang om agrariërs zelf het initiatief te geven om tot stikstofreductie te komen. Regelingen en beleid zouden hier ondersteunend aan moeten zijn.

**Samenwerking
in het netwerk
intensiveren en
versterken**

Om deze aanpak succesvol te laten zijn dienen mede overheden en andere betrokkenen zich aan deze aanpak te verbinden en hun verantwoordelijkheid nemen. Bij de aanpak staat samenwerking met provincies, gemeenten, maar ook marktpartijen centraal.

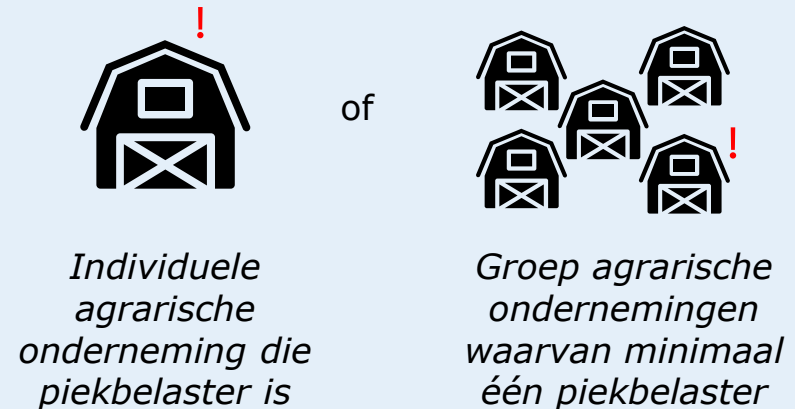

Doelgroep

De initiële doelgroep zijn de piekbelasters in de zin van LBV-plus en aangrenzende bedrijven, waarbij de doelgroep bij succes van de ondernemingsplanaanpak kan worden vergroot

Voorstel doelgroep

! = piekbelaster

Inhoud

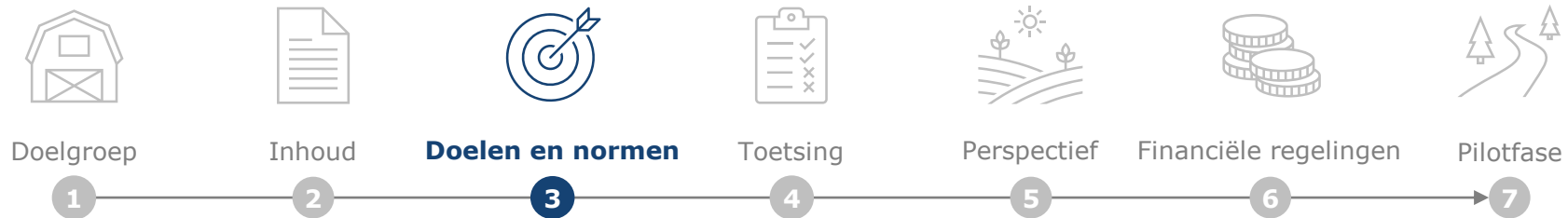
De ondernemer beschrijft de huidige situatie en de impact van het voorgenomen bedrijfsmodel en voorgenomen maatregelen op stikstofreductie, natuur, water en klimaat

Voorstel inhoud ondernemingsplan

1. **Huidige situatie** | *Bedrijfsgegevens, omgevings- en marktsituatie, huidig bedrijfsmodel*
2. **Bedrijfsplan** | *Plan van aanpak, (stikstof) maatregelen, randvoorwaarden, planning*
3. **Impact op doelen** | *Impact op stikstof, impact op indicatoren natuur, water, klimaat*
4. **Financiën** | *Verdienmodel, investeringen, inkomsten, kosten, resultaten, financiering*
5. **Ondersteuning en verzoek** | *Ondersteuningsbehoefte en verzochte beslissingen*
6. **Monitoring** | *Monitoring en evalueren, bijsturing*

Doelen en normen

In de Kamerbrief zijn natuur, water en klimaat genoemd als de belangrijkste thema's naast stikstof om de ondernemingsplannen op te toetsen

In de verkenning zijn deze thema's bevestigd en is op basis van diverse (regionale) voorbeelden gekomen tot een eerste lijst van indicatoren om de plannen op te toetsen

Voorstel indicatoren (in ontwikkeling)

Indicator stikstof

Stikstof

NH₃ Emissie streefwaarde per dierplaats of per ha, mogelijk aangevuld met een plafond per bedrijf

Indicatoren overige doelen

Natuur

Biodiversiteit
Bodemkwaliteit
Gewasbeschermings-
middelen

Water

Waterpeil
Waterkwaliteit
• Nitraat
• Fosfaat

Klimaat (en milieu)

CO₂
CH₄ (methaan)
N₂O (lachgas)

Fijnstof
Geur

Toetsing

Het ondernemingsplan wordt geanalyseerd door een adviescommissie met inhoudelijke experts, leidende tot een conclusie over de toekomstbestendigheid

Voorstel toetsing

Adviescommissie

- Een deskundige adviescommissie analyseert de maatregelen op stikstofreductie en de impact daarvan op natuur, water en klimaat, rekening houdende met de specifieke uitdagingen van de betreffende regio.
- Deze commissie moet over een reeks aan diverse expertises beschikken, waaronder stikstof, natuur, water, klimaat, juridisch, financieel en kennis van het overheidsbeleid.

Toekomstbestendigheidstoets

- De adviescommissie analyseert het ondernemingsplan aan de hand van normen en een scorekaart.
- De analyses en scores leiden tot een eindconclusie over de toekomstbestendigheid.

Perspectief

Absolute zekerheid over de toekomstbestendigheid is niet te geven en wordt door velen ook niet gevraagd. De toekomstbestendigheidstoets en de brief daarover vanuit de overheden (met voorbehouden) moet tot beweging leiden bij agrariërs en financiers om te investeren in een duurzamer bedrijfsmodel

Voorstel inhoud perspectiefbrief

Conclusie commissie

- Bevestiging toekomstbestendig plan op basis van de inhoudelijke toetsing door de commissie

Intentie tot publiekrechtelijke medewerking

- Intentie om mee te werken beoogde bestemmingswijzigingen en/of wijziging van vergunningen.

Voorbehouden

- Te doorlopen publiekrechtelijke procedures, wijzigingen in wet- en regelgeving.

Mogelijkheden financiële ondersteuning

- Het getoetste ondernemingsplan biedt kansen voor gebruikmaking van financiële regelingen voor de doelgroep, gericht op transitie- en (des)investeringen.

Mogelijkheden voordelen van derden

- Op termijn, prijs- en tariefvoordelen van financiers, leveranciers en afnemers.

Financiële ondersteuning

Het ondernemingsplan moet een platform en randvoorwaarde worden voor financiële regelingen voor de doelgroep, gericht op transitie- en (des)investeringen naar het duurzame, toekomstbestendige bedrijfsmodel

Voorstel mogelijke financiële regelingen

Vergoeding voor opstellen ondernemingsplan

- Ondersteuningsregeling voor agrariërs om professionele begeleiding te krijgen bij het opstellen van een ondernemingsplan.

Vergoeding voor desinvesteringen

- Specifieke financiële regeling voor de doelgroep van het ondernemingsplan voor het doen van desinvesteringen in stalcapaciteit.

Financiering transitie investeringen

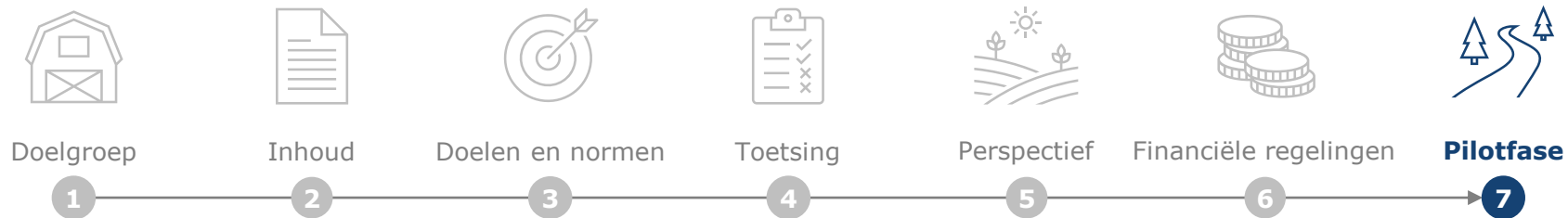
- Privaat: gericht arrangement vanuit de banken
- En/of publiek: bijv. uitbreiding van het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL) specifiek voor de doelgroep

Overig

- Innovatieregeling enten op ondernemingsplan (?)
- Eventuele maatwerkaanpak enten op het ondernemingsplan (?)

Pilotfase (1/2)

In pilots in de Peel en de Gelderse Vallei testen we de ondernemingsplan aanpak bij 2 x ca. 15 bedrijven. Waarbij getoetst wordt of het ondernemingsplan een haalbare, effectieve en wenselijke oplossing is in het licht van het toekomst perspectief van de agrarisch ondernemer en de stikstofopgave

Voorstel pilotfase

Pilots in twee regio's:

1. **Gelderse Vallei** (gemeenten Ede, Barneveld)
2. **De Peel** (gemeenten Venray, Nederweert)

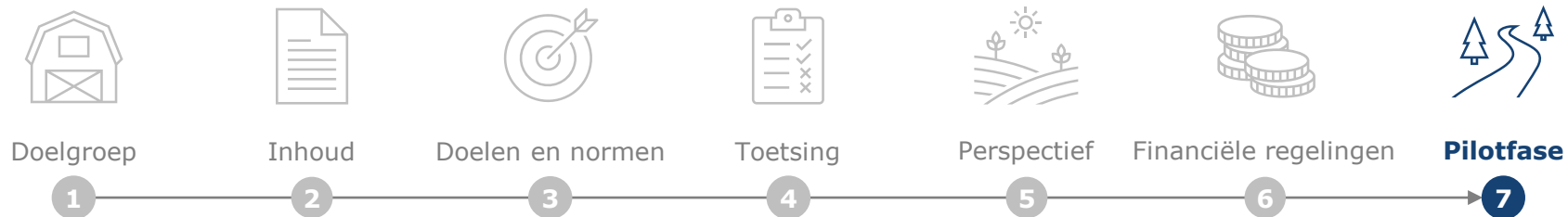
De voorgestelde pilots zijn reeds in voorbereiding met de betrokken gebiedsgemeenten en -provincies.

Beoogde deelopbrengsten

1. Inzicht of gebiedsdoelen vertaald kunnen worden naar individuele emissiedoelen op bedrijfsniveau.
2. Een effectieve set aan indicatoren en streefwaarden, vastgesteld in dialoog met de gebiedsprocessen.
3. Intensivering van de samenwerking tussen LNV, provincies, gemeenten en de sector in twee uitdagende gebieden.
4. Inzicht in 30 praktijkcasussen: wat werkt wel, wat werkt niet? Wat zijn succesfactoren? Hoe kunnen we opschalen?

Pilotfase (2/2)

Werkwijze pilots

- **Ca. 15 bedrijven per pilot regio**, waarbij gestreefd wordt naar diversiteit (verschillende diercategorieën, omvang, ligging, complexiteit, etc.).
- Werkgroep bestaande uit **LNV, Gemeenten, Waterschappen** en **Provincies** per pilotregio.
- **Klankbordgroep** per pilotregio bestaande uit omliggende gemeenten, sectororganisaties, natuurorganisaties, financiers, agrarisch bedrijfsadviseurs, etc.
- Voornemen is om **andere regio's periodiek te informeren** en te **consulteren** over de voortgang van de pilots waarbij specifiek aandacht is voor de tussentijdse opbrengsten. Met name provincies hebben hier veel interesse in getoond.

Proces

Voorbereiden

Januari 2024 – April 2024

- Plan van aanpak opstellen
- Centrale werkstormen starten
- Samenwerking met pilotpartners starten

Bestuurlijk overleg

Opstarten

Mei 2024 – augustus 2024

- Pilotkaders vaststellen
- Pilot aanpak uitwerken per regio
- Informeren agrariërs, adviseurs en sector

Bestuurlijk overeenstemming

Uitvoeren en evalueren

September 2024 – februari 2025

- Aanmelding en intake
- Opstellen van plannen door agrariërs
- Toetsing plannen
- Evaluatie

